

Η Wagner ως Πιόνι της Ρωσικής Εξωτερικής Πολιτικής στην Αφρική

Πηγή : Bloomberg

ΗΛΙΑΣ ΤΖΑΝΕΤΟΥΛΑΚΟΣ
ΜΑΪΟΣ 2024
Συντμήσεις

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔ	Ένοπλες Δυνάμεις
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΙΣΕ	Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες
ΚΑΔ	Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
2. Οι Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες (Private Military Company-PMC)
3. Wagner : Δημιουργία και ανασκόπηση εξέλιξης
4. Δράση στην Αφρική
5. Σύνοψη ρωσικού ενδιαφέροντος στην Αφρική
6. Επίλογος

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία θέτει ως στόχο τη μελέτη της ρωσικής στρατιωτικής οργάνωσης Wagner εστιάζοντας στη δράση της στην Αφρική. Πριν την είσοδο στον κορμό, στο πρώτο κεφάλαιο διατυπώνονται ορισμοί για τον όρο των Ιδιωτικών Στρατιωτικών Εταιριών (ΙΣΕ), μιας και είναι ο καταλληλότερος όρος (ωστόσο όχι απόλυτα) για να εξεταστεί η οργάνωση. Επισημαίνονται οι διαφορές μεταξύ μισθοφόρου και μαχητή που ανήκει σε ΙΣΕ. Εκτιμάται ότι απαιτείται ο σαφής διαχωρισμός των δύο αυτών διαφορετικών καθεστώτων για να γίνει αντιληπτό γιατί σήμερα το τελευταίο εμπίπτει στην κατηγορία υβριδικής απειλής ενώ το πρώτο όχι. Το νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης των μισθοφόρων είναι πλήρες ενώ στην περίπτωση των ΙΣΕ βρίσκεται υπό διαμόρφωση, κάτι που δε μένει ανεκμετάλλευτο από τους κρατικούς δρώντες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο λαμβάνει χώρα μια ιστορική ανασκόπηση που αφορά τη δημιουργία και την εξέλιξη της Wagner μέχρι και την ενεργό παρουσία της στην Αφρική. Διαπιστώνεται ότι συχνά οι στόχοι της οργάνωσης ταυτίζονται με αυτούς του ρωσικού κράτους και πως συχνά ρωσικές ΕΔ έχουν συνεργαστεί με τη Wagner, παρά το τυπικά παράνομο καθεστώς λειτουργίας των ΙΣΕ στο ρωσικό νομικό πλαίσιο.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται συνοπτικά επτά περιπτώσεις αφρικανικών κρατών που συνεργάζονται ή συνεργάστηκαν με την ομάδα Wagner. Σκοπός των περιπτώσιολογικών μελετών είναι η διαπίστωση του *modus operandi* της οργάνωσης και του ρωσικού κράτους που τη χρησιμοποιεί. Επιδιώκεται να εντοπιστούν τα ρωσικά συμφέροντα στην Αφρική όπου παρουσιάζεται εξάπλωση της Wagner και άλλων ρωσικών ΙΣΕ και η πολιτική σχέση που διαμορφώνουν με τα αφρικανικά κράτη.

Το ερευνητικό ενδιαφέρον προκύπτει λόγω του πρωτοφανούς προφίλ της εξεταζόμενης οργάνωσης, που περιλαμβάνει την κομβική και γενναιόδωρη υποστήριξη του ρωσικού κράτους, τη διατήρηση της οργάνωσης ως τυπικά παράνομη και τις ποικίλες δράσεις της στη “μαύρη ήπειρο”, που ξεφεύγουν από το αμιγώς στρατιωτικό αντικείμενο και διαφέρουν από αυτές των περισσότερων ΙΣΕ που συναντώνται στη σχετική βιβλιογραφία.

Καίρια θέση στη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε κατέχουν οι ακαδημαϊκές έρευνες της Carla Conceição da Silva Ferreira, της Oleksandra Kostyuk, της Candace Rondeaux, της Kimberly Marten, του Theo Neethling και του Yegho Preisigke Luxinger Rodrigues.

2. Οι Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες

Ορισμοί για τις ΙΣΕ

Ιδιωτική επιχείρηση της οποίας οι εργαζόμενοι αμείβονται προκειμένου να εκπληρώσουν αποστολές στρατιωτικού περιεχομένου ή περιεχομένου φυσικής ασφαλείας είτε συνεργαζόμενες είτε αντικαθιστώντας κρατικούς στρατιωτικούς φορείς.

www.dictionary.com

Ανεξάρτητες επιχειρήσεις που προσφέρουν στρατιωτικές υπηρεσίες σε κυβερνήσεις κρατών, διεθνείς οργανισμούς και μη κρατικούς δρώντες. Εξειδικεύονται στην παροχή μαχητικών τμημάτων για διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων και παροχή φυσικής ασφάλειας.

www.britannica.com

Από τους παραπάνω ορισμούς γίνεται αντιληπτό ότι οι ΙΣΕ βασίζονται σε μαχητές που προσφέρουν τις στρατιωτικές τους δεξιότητες για οικονομικό όφελος. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμο να επιδιωχθεί ένας διαχωρισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις αυτές και το καθεστώς των μισθοφόρων που συναντάται από την αρχαιότητα.¹ Οι μισθοφόροι ήταν πλήρως αυτόνομοι επαγγελματίες που προσλαμβάνονταν άμεσα από κυβερνήσεις, επαναστατικές ομάδες ή γενικότερα οποιονδήποτε μπορούσε να πληρώσει τις ακριβές υπηρεσίες τους. Οι ΙΣΕ από την άλλη είναι συνήθως νόμιμα αναγνωρισμένες (όχι όμως στην περίπτωση της Ρωσίας) εταιρίες που παρέχουν επαγγελματικές υπηρεσίες με υψηλά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, πλήρως οργανωμένες ενώ μέρος αυτών θεωρούνται πρωτοπόροι της στρατιωτικής επιστήμης.² Οι εταιρίες δρουν δηλαδή ως μεσάζοντες ανάμεσα στις κυβερνήσεις και τους επαγγελματίες στρατιώτες, ώστε οι τελευταίοι να μην προσλαμβάνονται άμεσα από τις κυβερνήσεις όπως συνέβαινε στο μισθοφορικό καθεστώς. Προσφέρουν ένα εύρος υπηρεσιών που περιλαμβάνει διπλωματική υποστήριξη, προστασία ιδιωτικών επιχειρήσεων, ανοικοδόμηση και σχεδόν κάθε λογής στρατιωτική επιχείρηση (φύλαξη στρατιωτικού /πολιτικού προσωπικού, φύλαξη εγκαταστάσεων, συνοδεία αυτοκινητοπομπών, στρατιωτική εκπαίδευση τρίτων, ανακρίσεις αιχμαλώτων κ.α.)³

---

¹ Musah, A.-F., & Fayemi, J. 'Kayode (Eds.). (2000). Mercenaries: An African Security Dilemma. Pluto Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt18fs91v>

² Akcinaroglu, S., & Radziszewski, E. (2013). Private Military Companies, Opportunities, and Termination of Civil Wars in Africa. *The Journal of Conflict Resolution*, 57(5), 795–821. <http://www.jstor.org/stable/24545571>

³ Gillard Em.-Ch. (2006) "Business Goes to War : Private Military Companies and International Humanitarian Law" στο *International Review of the Red Cross* 88, no 863

Οι ειδοποιούσες διαφορές ανάμεσα στους μισθοφόρους και τις ΙΣΕ βρίσκεται δηλαδή στο βαθμό επαγγελματισμού/εξειδίκευσης και την αμεσότητα ή μη της πρόσληψης από τις κυβερνήσεις. Συναντάται όμως και λόγος νομικού περιεχομένου για το διαχωρισμό τους. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους μισθοφόρους απαγορεύει τη πρόσληψη, χρήση, αμοιβή και εκπαίδευση μισθοφόρων από τα κράτη.⁴

Στο άρθρο 1 της σύμβασης ο μισθοφόρος ορίζεται ως εξής :
«Μισθοφόρος είναι κάθε άτομο που:

α) έχει ειδικά προσληφθεί σε τοπικό επίπεδο ή στο εξωτερικό για να πολεμήσει σε ένοπλη σύγκρουση

β) έχει κίνητρο να συμμετάσχει στις εχθροπραξίες κατά κύριο λόγο από την επιθυμία για ιδιωτικό κέρδος και στην πραγματικότητα του έχουν υποσχεθεί, εκ μέρους ή για λογαριασμό ενός συμβαλλόμενου μέρους, υλική αποζημίωση που υπερβαίνει κατά πολύ την υποσχεθείσα ή καταβληθείσα σε μαχητές με παρόμοια βαθμό και καθήκοντα στις ένοπλες δυνάμεις αυτού του μέρους.

γ) δεν είναι υπήκοος του συμβαλλόμενου μέρους ούτε κάτοικος εδαφικής επικράτειας που ελέγχεται από συμβαλλόμενο μέρος της σύγκρουσης.

δ) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων ενός μέρους στη σύγκρουση και

ε) δεν έχει αποσταλεί από κράτος που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύγκρουσης σε διατεταγμένη υπηρεσία ως μέλος των ενόπλων δυνάμεών του.

Μισθοφόρος είναι επίσης σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση κάθε άτομο που:

α) Προσλαμβάνεται ειδικά σε τοπικό επίπεδο ή στο εξωτερικό για τη συμμετοχή σε συντονισμένη πράξη βίας με σκοπό:

- (1) την ανατροπή της κυβέρνησης ή την υπονόμευση της συνταγματικής τάξης ενός κράτους ή
- (2) την υπονόμευση της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους

β) έχει κίνητρο να συμμετάσχει ουσιαστικά λόγω της επιθυμίας του για σημαντικό ιδιωτικό κέρδος

γ) δεν είναι ούτε υπήκοος ούτε κάτοικος του κράτους κατά του οποίου στρέφεται μια τέτοια πράξη

δ) δεν έχει αποσταλεί από ένα κράτος σε διατεταγμένη υπηρεσία και

ε) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων του κράτους στο έδαφος του οποίου εκτελείται η πράξη».

---

⁴ De Nevers, R. (2009). Private Security Companies and the Laws of War. Security Dialogue, 40(2), 169–190.
<http://www.jstor.org/stable/26299777>

Το άρθρο 2 της σύμβασης επεκτείνει τον ορισμό του μισθοφόρου αναφέροντας ότι «κάθε πρόσωπο που στρατολογεί, χρησιμοποιεί, χρηματοδοτεί ή εκπαιδεύει μισθοφόρους, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης, διαπράττει αδίκημα για τους σκοπούς της Σύμβασης».^{5 6}

Τις τελευταίες δεκαετίες έχει αυξηθεί δραστικά η ιδιωτικοποίηση της κρατικής ασφάλειας ιδίως από ισχυρά κράτη όπως οι ΗΠΑ.⁷ Υπάρχουν όμως δύο στοιχεία που διαφοροποιούν τη Ρωσία στο τρόπο που τις χρησιμοποιεί συγκριτικά με τα περισσότερα κράτη-εργοδότες. Μέχρι σήμερα η Ρωσία δεν τις αναγνωρίζει νομικά. Μια ερμηνεία αυτής της πολιτικής από το Κρεμλίνο είναι ότι διατηρώντας τη νομιμότητα των ΙΣΕ σε γκρίζα ζώνη, οι τελευταίες ελέγχονται καλύτερα, στοιχείο που είναι σημαντικό, λόγω του οπλισμού και των αριθμών που τις επανδρώνουν. Την άποψη αυτή ενισχύει η πραξικοπηματικού χαρακτήρα κίνηση του Gengeny Prizgozhin. Δεύτερη διαφορά είναι ο αιγυπτιακός τρόπος και η μυστικότητα με την οποία ένοπλες οργανώσεις όπως η Wagner άλλωτε συνεργάζεται με τις ρωσικές ΕΔ προς επίτευξη εθνικών στόχων και άλλωτε δεν εντοπίζονται εθνικοί στόχοι πέριξ της δράσης της. Η δεύτερη περίπτωση εκτιμάται ότι αφορά περιπτώσεις που εξυπηρετούνται συμφέροντα ρώσων ολιγαρχών.

Οι ΙΣΕ προσφέρουν στα κράτη τη μείωση σε ορισμένες περιπτώσεις του κόστους, τη μείωση των καταγεγραμμένων απωλειών από στρατιωτικές συγκρούσεις (τα περισσότερα κράτη δεν συμπεριλαμβάνουν στις στρατιωτικές απώλειες τις απώλειες των ΙΣΕ) και την ως ενός βαθμού αποποίηση ευθυνών για τις δράσεις τους. Επίσης υπάρχει σαφώς μειωμένη απαίτηση “κοινωνικής αποδοχής”. Οι κοινωνίες χρειάζονται σήμερα ισχυρά κίνητρα για την εμπλοκή σε στρατιωτικές αντιπαραθέσεις των ΕΔ τους, που προέρχονται από τα σπλάχνα της κοινωνίας. Δε συμβαίνει το ίδιο με τις ΙΣΕ που στελεχώνονται ως επί το πλείστον από ανθρώπους ανάμεικτης εθνικά και πολιτισμικά προέλευσης ή που σε κάθε περίπτωση δεν χαίρουν της κοινωνικής ευαισθητοποίησης των απωλειών των κρατικών στρατών. Σημειώνεται μάλιστα για την περίπτωση των ΗΠΑ ότι για την έκδοση πολεμικής αποστολής σε ΙΣΕ δεν απαιτείται η συγκατάθεση του αμερικανικού Κογκρέσου όπως συμβαίνει με τις επίσημες ΕΔ.⁸

---

⁵ Αγραφιώτης Κ. (2019) «Το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο». Θεσσαλονίκη : Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

⁶ United Nations International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries. New York, 4 December 1989.

⁷ Cimini T.(2018) The Invisible Army : Exploring Private Military and Security Companies. Toronto University Press.

⁸ Cimini T.(2018) The Invisible Army : Exploring Private Military and Security Companies. Toronto University Press.

3. Wagner : Δημιουργία και Ανασκόπηση Εξέλιξης

Οι ρίζες της Wagner βρίσκονται σε έναν οργανισμό που ονομαζόταν Moran Security Group. Η εταιρία αυτή παρείχε υπηρεσίες ασφαλείας σε ρωσικά βυτιοφόρα πλοία και λιμενικές εγκαταστάσεις. Ένας από τους σημαντικότερους εργοδότες της ήταν η πετρελαϊκή Somkomflot, πλήρως κρατική ρωσική επιχείρηση με έδρα στην Αγία Πετρούπολη. Η πρώτη αχτίδα δημοσιότητας φώτισε την οργάνωση το 2012 όταν εννιά άνδρες της συνελήφθησαν στη Νιγηρία μετά από έφοδο των Νιγηριανών αρχών σε πλοίο που επάνδρωναν, καθώς η Νιγηρία δεν επέτρεπε την ένοπλη φύλαξη πλοίων. Κατόπιν διπλωματικών επαφών και παρέλευση μερικών μηνών, οι φρουροί ελευθερώθηκαν με επέμβαση της ρωσικής πρεσβείας στη Νιγηρία, αναδεικνύοντας τη μέριμνα του ρωσικού κράτους για την ΙΣΕ που προστάτευε τη διακίνηση του ρωσικού πετρελαίου.⁹

Το 2013 η Moran ξεκίνησε μαζικές συνεντεύξεις ρώσων βετεράνων για μια νέα επιχείρηση με το όνομα Slavonic Corps, της οποίας τα κεντρικά γραφεία βρίσκονταν στο Χονγκ Κονγκ. Μέχρι τον Οκτώβριο του έτους περίπου 276 άνδρες είχαν υπογράψει συμβόλαιο με τη Slavonic Corps για τοποθέτηση στη Συρία.¹⁰ Η εταιρία διαμήνυε στους νεοπροσληφθέντες μαχητές πως τα συμβόλαια τους ήταν με τη Συριακή κυβέρνηση αλλά και τη συγκατάθεση της FSB και της ρωσικής κυβέρνησης. Κύρια αποστολή τους ήταν η διατήρηση των εγκαταστάσεων πετρελαίου στο Ανατολικό Deir-el-Zour. Εκεί οι άνδρες της Slavonic Corps ήρθαν αντιμέτωποι με το Ισλαμικό Κράτος και υπέστησαν αρκετούς τραυματισμούς. Η αποστολή επέστρεψε στη Μόσχα. Αντικαταστάθηκε από νέο σύνολο ανδρών προερχόμενο ως επί το πλείστον από την Αγία Πετρούπολη, το οποίο παρέμεινε στη Συρία ως τον ίδιο Νοέμβριο φυλάσσοντας κομβικά σημεία μεταξύ των οποίων και στρατιωτικούς όρχους οχημάτων. Το συμβόλαιο αυτών των ανδρών προερχόταν από μια εταιρία με το όνομα Zeitplus Consultancy Services Ltd με έδρα στη Κύπρο. Σύμφωνα με το νέο αυτό συμβόλαιο οι μαχητές θα παρείχαν “ανθρωπιστική βοήθεια στο φιλο-ρωσικό πληθυσμό και τη συριακή κυβέρνηση”

Το 2014 σήμανε το τέλος της Slavonic Corps, η οποία όμως δε διελύθη χωρίς να αφήσει συνεχιστές “απογόνους”. Ο Dimitri Utkin, Συνταγματάρχης ε.α. που είχε εργαστεί για τη Moran σε πόστα καταπολέμησης της πειρατείας βρέθηκε στο Donbas της Ανατολικής Ουκρανίας ως Διοικητής μιας νέας οργάνωσης, της Wagner. Σύμφωνα με ισραηλινές πηγές του 2017 η οργάνωση ήταν εγγεγραμμένη στην Αργεντινή. Ο Utkin ήταν βετεράνος της ρωσικής υπηρεσίας στρατιωτικών πληροφοριών GRU, στοιχείο που ενισχύει την άποψη ότι η Wagner ενδέχεται να είναι δημιούργημα της υπηρεσίας στρατιωτικών πληροφοριών.

---

⁹ Marten K. (2019) Russia's use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group, *Post-Soviet Affairs*, 35:3, 181-204, DOI: 10.1080/1060586X.2019.1591142

¹⁰ Rondeaux C.(2019)Decoding the Wagner Group: Analyzing the Role of Private Military Security Contractors in Russian Proxy Warfare. Arizona State University.

Η πρώτη συμμετοχή της Wagner στο πεδίο εντοπίζεται στην Κριμαία το 2014. Εκτιμάται πως η Wagner βρισκόταν πίσω από τους “ευγενικούς στρατιώτες” που δεν έφεραν διακριτικά και κατέλαβαν με ήπια ισχύ την ουκρανική χερσόνησο το 2014.¹¹ Στη συνέχεια βρέθηκε στη Luhans’k όπου φαίνεται να αντιπαρατέθηκε με άλλες ένοπλες οργανώσεις μεταξύ των οποίων και Ουκρανούς Κοζάκους που επιζητούσαν την ανεξαρτησία τόσο από το Κίεβο όσο και από τη Μόσχα. Εκτιμάται ότι οι δράσεις της στις περιοχές αυτές συνέβαλε στην προσπάθεια του Κρεμλίνου να εδραιωθεί στην Ουκρανία ένα φιλο-ρωσικό καθεστώς.¹² Επειδή δεν υπήρχαν τότε σαφείς ενδείξεις για τη σύνδεση της οργάνωσης με τη Μόσχα υπήρχε ακόμα το πλεονέκτημα της αποποίησης ευθυνών. Αρκετοί μαχητές της Wagner έπεσαν μαχόμενοι στη μάχη του Debaltseve τον Ιανουάριο του 2015. Στην εν λόγω μάχη η οργάνωση κατείχε ρωσικά τεθωρακισμένα οχήματα BPM-97, στοιχείο που υποδεικνύει την υποστήριξη του ρωσικού κράτους. Το 2016 η οργάνωση εντοπίζεται πάλι στη Συρία συμμετέχοντας στη μάχη της Παλμύρας. Εκτιμάται ότι το διάστημα εκείνο βρίσκονταν στη Συρία 2000-2500 μέλη της οργάνωσης. Το κόστος συντήρησης των ανδρών αυτών υπολογίζεται στο μισό του αντίστοιχου που θα απαιτούνταν για τον κρατικό ρωσικό στρατό. Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν πως η Wagner χρησιμοποιούνταν ειδικά στο θέατρο επιχειρήσεων της Συρίας ως επίλεκτο πεζικό (που ως σώμα δέχεται εξ ορισμού υψηλές απώλειες) και σε αντικατάσταση του κρατικού στρατού προκειμένου να διατηρηθούν χαμηλές οι απώλειες του ρωσικού στρατού στα μέσα ενημέρωσης αλλά και το κόστος των επιχειρήσεων, τουλάχιστον στο επίπεδο διοικητικής μέριμνας.¹³ Το καλοκαίρι του ίδιο χρόνου το μεγαλύτερο μέρος των μαχητών της Wagner είχε απομακρυνθεί από τη Συρία αφήνοντας πίσω μόνο λίγο εξειδικευμένο προσωπικό τεχνικών και επισκευαστικών ειδικοτήτων.¹⁴

Σύντομα όμως, το Δεκέμβριο του 2016 υπεγράφη στη Μόσχα Μνημόνιο Αμοιβαίας Κατανόησης ανάμεσα στα υπουργεία Ενέργειας Συρίας και στη ρωσική εταιρία EnroPolis. Το μνημόνιο καλούσε την EnroPolis να ελευθερώσει πετρελαιοπαραγωγές πηγές και τις εγκαταστάσεις τους που βρίσκονταν υπό την κατοχή του Ισλαμικού Κράτους ISIS και να τα διαφυλάξει. Σε αντάλλαγμα η εταιρία θα επωφελούνταν το 25% των κερδών από το εμπόριο της ενέργειας στις εν λόγω εγκαταστάσεις και οικονομική υποστήριξη της εταιρίας σε βάθος πέντε ετών.¹⁵ Η εταιρία παρείχε επίσης Ρώσους εκπαιδευτές σε επίλεκτο σώμα του συριακού στρατού με την ονομασία “ISIS Hunters”, με αποστολή την απελευθέρωση και τη διαφύλαξη των πετρελαϊκών εγκαταστάσεων της Παλμύρας. Η έδρα της Enro Polis βίσκονταν στην Αγία Πετρούπολη και στην ίδια διεύθυνση με δύο από τις εταιρίες του Yevenii

---

¹¹Private military companies in Russia carrying out criminal orders of Kremlin. Censor.net διαθέσιμο από : https://censor.net/en/news/453586/private_military_companies_in_russia_carrying_out_criminal_orders_of_kremlin_informnapalm_photosvideo (πρόσβαση 27/2/24)

¹² Marten K. (2019) Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group, Post-Soviet Affairs, 35:3, 181-204, DOI: 10.1080/1060586X.2019.1591142

¹³ Observing Wagner Group-An Open-Source Intelligence Study, Διαθέσιμο από : <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/swj-factsheet-observing-wagner-group-open-source-intelligence-study> (Πρόσβαση 27/2/24)

¹⁴ Korotkov D. (2017) Rasshifrovka goda-Vagner. (Άρθρο δημοσιευμένο στο : www.fontanka.ru)

¹⁵ Vasilyeva N. (2017) Thousands of Russian private contractors fighting in Syria (Άρθρο δημοσιευμένο στο www.APNews.com, σύνδεσμος : <https://apnews.com/general-news-7f9e63cb14a54dfa9148b6430d89e873> (πρόσβαση 1/5/24)

Prigozhin.¹⁶ Υπογραμμίζεται η απουσία εμπλοκής του ρωσικού υπουργείου άμυνας στο εν λόγω Μνημόνιο συνεργασίας.

Η μάχη για τον έλεγχο της Παλμύρας μπορεί να συνοψιστεί ως εξής :

09/03/2016 -27/03/2016 : Επιτυχείς επιθετικές επιχειρήσεις του Συριακού Στρατού με ρωσική υποστήριξη (αεροπορικούς βομβαρδισμούς και ΙΣΕ στο έδαφος) ενάντια στο Ισλαμικό Κράτος. Σημειώνεται ότι η κατάληψη της Παλμύρας εορτάστηκε αργότερα με μεγαλοπρεπή παράσταση ρωσικής ορχήστρας στο αμφιθέατρο της πόλης.¹⁷

08/12/2016-22/12/2016 : Επιτυχής αντεπίθεση του Ισλαμικού κράτους και ανακατάληψη.

13/01/2017-02/03/2017 : Ανακατάληψη από το Συριακό Στρατό και τους συμμάχους του. Πρόσκτηση επίσης ευρύτερων περιοχών και δρομολογίων που οδηγούν στην Παλμύρα από τη Δαμασκό για την επίτευξη αυξημένου βάθους με σκοπό την καλύτερη ανταπόκριση σε επόμενες ενδεχόμενες επιθέσεις.

Από το 2017 έως σήμερα η παρουσία της Wagner έχει αυξηθεί ραγδαία στην Αφρικανική ήπειρο.¹⁸ Η οργάνωση χρησιμοποιείται ως παράγοντας γεωπολιτικής επιρροής που έχει σαφώς πετύχει πλήγμα στη δυτική πλευρά. Δεν είναι τυχαίο ότι οι επιχειρήσεις της Wagner εντοπίζονται σε κράτη πλούσια σε φυσικούς πόρους που είναι όμως ταυτόχρονα πολιτικά ασταθή και αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις εσωτερικής ασφάλειας. Σε αυτά μπορεί η Wagner βλέπει έναν ιδανικό συνεργάτη, παρέχοντας του δυνάμεις ασφαλείας και λαμβάνοντας σημαντικά μερίδια κερδών από τη παροχή ασφάλειας και τις εξορύξεις. Ανάμεσα στα κράτη που δραστηριοποιείται ή δραστηριοποιήθηκε η οργάνωση βρίσκονται : Λιβύη, Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία, Σουδάν, Μάλι, Μοζαμβίκη, Μαδαγασκάρη.

---

¹⁶ Marten K. (2019) Russia's use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group, *Post-Soviet Affairs*, 35:3, 181-204, DOI: 10.1080/1060586X.2019.1591142

¹⁷ A Russian Orchestra plays Bach and Prokofiev in the ruins of Palmyra. *The Economist*(2016). Διαθέσιμο από : <https://www.economist.com/europe/2016/05/06/a-russian-orchestra-plays-bach-and-prokofiev-in-the-ruins-of-palmyra> (πρόσβαση 1/5/24)

¹⁸ Marten K.(2019) Into Africa : Prigozhin, Wagner and the Russian Military. *Ponars Eurasia*. Διαθέσιμο από : <https://www.ponarseurasia.org/into-africa-prigozhin-wagner-and-the-russian-military/> (πρόσβαση 1/5/24)

4. Δράση στην Αφρική

Λιβύη

Η Λιβύη αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αφρικανικά κράτη σε όρους ενέργειας. Κατέχει περί το 39% των συνολικών αποθεμάτων πετρελαίου της Αφρικής εκ των οποίων περίπου το 60% εξάγεται στην Ευρώπη. Αυτό σε συνδυασμό με την πρόσβαση της Λιβύης στη Νότια Μεσόγειο καθιστούν τη χώρα αδιαμφισβήτητης γεωπολιτικής σημασίας για το Κρεμλίνο.

Η πρώτη μισθοφορική παρουσία στην περιοχή εντοπίζεται στις αρχές του 2017, όταν υπεγράφη ανάμεσα στη Λιβύη και την RSB-Group συμβόλαιο εξορύξεων. Η Wagner εμφανίζεται για πρώτη φορά ένα χρόνο αργότερα προς υπεράσπιση της πόλης Derna από το Ισλαμικό Κράτος και άλλες ισλαμικές παραστρατιωτικές οργανώσεις. Το ρωσικό Υπουργείο Άμυνας υπό τον Sergei Shoigu, ο Prigozhin και ο Λίβυος στρατάρχης Khalifa Haftar συμφώνησαν στην παρουσία από το 2019, 300 μαχητών της Wagner σε στρατιωτική βάση στη Βεγγάζη. Σταδιακά η στρατιωτική αυτή δύναμη αυξήθηκε αγγίζοντας πιθανά και τους 2000 άνδρες ενώ αξιοποιήθηκαν ακόμη και ρωσικά αεροσκάφη MiG-29 και Su-24 για την εξασφάλιση αεροπορικής υπεροχής. Στόχος ήταν η επαρκής οχύρωση των πιο στρατηγικών ενεργειακών εγκαταστάσεων της χώρας.¹⁹ Το ρωσικό ενδιαφέρον για τη Λιβύη μαρτυρά ακόμη η περίληψη της Λιβύης ως ένα από τα πιο σημαντικά πρότζεκτ της ρωσικής Gazprom EP International.²⁰ Η ανησυχία της Δύσης για την διαμορφούμενη κατάσταση έγινε αντιληπτή από την τοποθέτηση του θέματος σε συνομιλίες των ΗΕ.²¹ Σε σχετική αναφορά κατεγράφη πως

- Η Ρωσία χρησιμοποιεί τη Wagner ως πολιτικό εργαλείο για την επίτευξη γεωπολιτικών στόχων στη Βόρεια Αφρική
- Στα πρώτα στάδια της εδραίωσης της η Wagner έχει πιθανότατα χρηματοδοτηθεί (εκτός από τη Ρωσία και το Λιβυκό κράτος) από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τη Σαουδική Αραβία
- Η συνεχής παρουσία της Wagner στο πέρασμα των χρόνων έχει επιτρέψει τη αύξηση της επιρροής της καθώς και την ποικιλομορφία στο modus operandi της που περιλαμβάνει εκτός άλλων την παροχή υπηρεσιών πολιτικής συμβουλευτικής και επιχειρήσεις επιρροής και προπαγάνδας μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Στην ανακεφαλαίωση και τα συμπεράσματα της αναφοράς διατείνεται ότι η η χρήση της Wagner αιτιολογείται με πολιτικά πλεονεκτήματα όπως το μειωμένο κόστος τοποθέτησης (έναντι του επίσημου ρωσικού στρατού) και τον περιορισμό των

¹⁹ Uniacke R.(2022)Libya Could Be Putin's Trump Card.Foreign Policy. Διαθέσιμο από :

<https://foreignpolicy.com/2022/07/08/wagner-group-libya-oil-russia-war/> (πρόσβαση 1/5/24)

²⁰ Gazprom-International. Διαθέσιμο από : <https://www.gazprom-international.com/operations/libya/> (πρόσβαση 1/5/24)

²¹ Euronews UN Report: Libya Faces serious security Threat from Foreign fighters, Russia's Wagner. Διαθέσιμο από :

<https://www.euronews.com/2022/05/28/un-report-libya-faces-serious-security-threat-from-foreign-fighters-russia-s-wagner> (πρόσβαση 1/5/24)

αντιδράσεων ανταγωνιστικών κρατικών δρώντων όπως η Τουρκία, οι ΗΠΑ, το ΗΒ και η Ιταλία.

Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία

Η Wagner εμφανίστηκε στην ΚΑΔ στα τέλη του 2017. Η τοποθέτηση της εκεί φαίνεται να εξηγείται από υπογραφή συμβολαίων για ενεργειακή εκμετάλλευση έναντι παροχής υπηρεσιών ασφαλείας. Ενώ αρχικά παρείχε μόνο συμβουλευτικές υπηρεσίες στρατιωτικής φύσης σύντομα έπαιξε ρόλο στη διανομή οπλικών συστημάτων και τη στρατιωτική εκπαίδευση των εντόπιων δυνάμεων, με αντάλλαγμα τα δικαιώματα εξορύξεων διαμαντιών και χρυσού καθώς και άδειες για γεωλογικές έρευνες. Σημειώνεται ότι η παροχή οπλικών συστημάτων με τη ρωσική μέριμνα έλυσε το πρόβλημα της ΚΑΔ λόγω του εμπάργκο που της είχε επιβληθεί από τον ΟΗΕ το 2013²². Σε πρώτο στάδιο η Wagner ήταν ευπρόσδεκτη από τον ντόπιο πληθυσμό όμως σύντομα προέκυψαν σύντομα ενδείξεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα μέλη της. Σε έρευνες τόσο του ΟΗΕ όσο και της Africa Confidential αναφέρεται πως η παρουσία της Wagner ασκούσε διωγμούς σε συγκεκριμένες εθνοτικές φυλές και μουσουλμάνους που θεωρούνταν από την τελευταία ύποπτοι για επαναστατική δράση.²³ Στη μάχη για την κοινή γνώμη, που φαίνεται να έχανε η Wagner, ο ηγέτης της οργάνωσης Geny Prigozhin χρηματοδότησε προπαγανδιστική εκστρατεία και ανέβασε κινηματογραφική ταινία που παρουσίαζε τη Wagner ως τους σωτήρες και τοπικούς ήρωες της χώρας και τις γαλλικές δυνάμεις και τους κυανόκρανους του ΟΗΕ ως ανίκανους να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας της χώρας.²⁴

Η δυνατότητα της Wagner να επηρεάσει το πολιτικό ρου της ΚΑΔ έχει δώσει σημαντικό βήμα στη Ρωσία να διεκδικεί τα συμφέροντα της στη Κεντρική Αφρική. Αυτό σε συνδυασμό με την εξάρτηση πλέον της χώρας από τη Wagner για την ασφάλεια και την προστασία του κρατικού καθεστώτος έχει επιδεινώσει σημαντικά τις σχέσεις της ΚΑΔ με τη Γαλλία και τις ΗΠΑ. Το Africa's Defense Forum καταλήγει σχετικά με την έρευνα του για τη Wagner :

“Η παραχώρηση χρυσού, διαμαντιών και ουρανίου από την ΚΑΔ είναι η κύρια επιδίωξη των ρωσικών δραστηριοτήτων. Η απουσία επίσημων πληρωμών του ΚΑΔ προς τους ρώσους εκπαιδευτές υποδεικνύουν σύμφωνα με τους ειδικούς ότι η πληρωμή προέρχεται από την παροχή δικαιωμάτων εξορύξεων των φυσικών πόρων.”²⁵

---

²² Τζανετουλάκος Η.(2023) Business as usual η Wagner στην Αφρική. Διαθέσιμο από : <https://slipress.gr/diethni/business-as-usual-i-wagner-stin-afriki/> (πρόσβαση 5/1/24)

²³ Institute for Security Studies(2022)Wagner's Dubious Operatics in CAR and Beyond. Διαθέσιμο από : <https://issafrica.org/iss-today/wagners-dubious-operatics-in-car-and-beyond> (πρόσβαση 1/5/24)

²⁴ Shukla S.(2021) Russian Mercenaries get the big-screen treatment. The reality behind the film is as murky as the plot. Διαθέσιμο από : <https://edition.cnn.com/2021/05/28/africa/wagner-mercenaries-tourist-film-car-cmd-intl/index.html> (πρόσβαση 1/5/24)

²⁵ African Defense Forum(2022) How to capture a state. Διαθέσιμο από : <https://adf-magazine.com/2022/11/how-to-capture-a-state/> (πρόσβαση 1/5/24)

Σουδάν

Το Σουδάν αποτελεί ένα ακόμη ενδεικτικό παράδειγμα του *modus operandi* της Wagner καθώς το εμπόριο όπλων και η στρατιωτική υποστήριξη παρέχονται από την οργάνωση έναντι δικαιωμάτων εξορύξεων. Στο Σουδάν οι εξορύξεις αυτές αφορούν πρωτίστως το χρυσό. Η παρουσία της οργάνωσης στη χώρα ξεκίνησε το 2017 παράλληλα με διμερείς συζητήσεις ανάμεσα στη ρωσική κυβέρνηση και τον τότε πρόεδρο του Σουδάν Omar al-Bashir. Στην ατζέντα των συζητήσεων βρίσκονταν συμφωνίες για παραχώρηση δικαιωμάτων εξορύξεων, γεωλογικές έρευνες, ενεργειακή συνεργασία ανάμεσα στα δύο κράτη καθώς και σχεδιασμός για τη δημιουργία ναυτικής βάσης στο λιμάνι του Σουδάν. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια των δικαιωμάτων εξορύξεων, υπεγράφη ανάμεσα στο Υπουργείο Ορυκτού Πλούτου του Σουδάν και της εταιρίας με την επωνυμία M-Invest, με έδρα στην Αγία Πετρούπολη, παραχώρηση εξορυκτικών δικαιωμάτων χρυσού στην τελευταία. Κάτοχος και διευθυντής της M-Invest ήταν ο Prigozhin, σύμφωνα με το Αμερικανικό Υπουργείο Οικονομικών²⁶ και του οργανισμού για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις επιχειρήσεις Business & Human Rights Resource Centre.²⁷

Το τότε καθεστώς του al-Bashir ενισχύθηκε με επιχειρήσεις πληροφοριών, στρατιωτική και αστυνομική εκπαίδευση και παροχή εξοπλισμών. Το 2019 η Μόσχα ανακοίνωσε επίσημα την παρουσία ιδιωτικού στρατιωτικού προσωπικού στην περιοχή, υποδεικνύοντας ότι η δραστηριότητα του περιοριζόταν στη στρατιωτική εκπαίδευση και την εκτέλεση αστυνομικών καθηκόντων. Πολλά μέσα ενημέρωσης έχουν υποστηρίξει ότι η Wagner συνέβαλε στην καταστολή αντι-καθεστωτικών διαδηλώσεων απέναντι στο καθεστώς al-Bashir. Παρ' όλα αυτά η οργάνωση δε μπόρεσε να αποτρέψει το επιτυχημένο στρατιωτικό πραξικόπημα που έριξε από την εξουσία τον al-Bashir τον Απρίλιο του 2019.

Το Σουδάν είναι ο τρίτος μεγαλύτερος παραγωγός χρυσού στην Αφρική ακολουθώντας τη Γκάνα και τη Νότια Αφρική, στοιχείο που εκτιμάται ότι αποτελεί το βασικό αίτιο δραστηριότητας της Wagner στην περιοχή. Όπως και σε άλλα αφρικανικά κράτη η οργάνωση έχει κατηγορηθεί για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων που στην περίπτωση του Σουδάν σχετίζονται κυρίως με ληστείες διαπραχθείσες ενάντια στους ντόπιους εργαζομένους των ορυχείων.²⁸

Η Wagner έχει εδραιωθεί σταθερά ως ρωσικό εργαλείο επιδίωξης πολιτικών στόχων στο Σουδάν καθώς εξυπηρετεί τις βλέψεις οικονομικής εκμετάλλευσης του Κρεμλίνου (ιδίως σε μια περίοδο κυρώσεων απέναντι του λόγω της ρωσο-ουκρανικής σύγκρουσης) αλλά και τη στρατηγική φιλοδοξία της για δημιουργία ναυτικής βάσης στα νότια της Μεσογείου με σαφή τη γεωπολιτική της αξία. Τη σταθερότητα αυτή

²⁶Faulkner C.(2022)Undermining Democracy and Exploiting Clients: The Wagner Group's Nefarious Activities in Africa', *CTC Sentinel*, 15, 6, 31.

²⁷Business & Human Rights Resource Centre(2019) Sudan : CNN investigation alleges Russian company M-Invest drew up plan for deposed government to violently suppress demonstrations. Διαθέσιμο από <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/sudan-cnn-investigation-alleges-russian-company-m-invest-drew-up-plan-for-deposed-government-to-violently-suppress-demonstrations/> (Πρόσβαση 1/5/24)

²⁸ African Defense Forum(2022) Wagner Group Terrorizing Sudanese gold miners. Διαθέσιμο από : <https://adf-magazine.com/2022/07/wagner-group-terrorizing-sudanese-gold-miners/> (π' πρόσβαση 1/5/24)

μαρτυρά η επιπλέον εμβάθυνση των διμερών σχέσεων μεταξύ Σουδάν και Ρωσίας με το σημερινό δικτατορικό καθεστώς παρά την προηγούμενη θέση τους σε αντίπαλα στρατόπεδα.

Μάλι

Η Wagner εμφανίστηκε στο Μάλι στα τέλη του 2021, αποτελώντας μια από τις πιο πρόσφατες “κτήσεις” της οργάνωσης στην Αφρική. Η εμφάνιση της έλαβε χώρα στον απόηχο της γαλλικής αποτυχίας να διατηρήσει την επιρροή της στην περιοχή καθώς μείωσε τη στρατιωτική της παρουσία η οποία ήταν ζωτική για την αντιμετώπιση εξτρεμιστών ισλαμιστών.²⁹ Η Wagner συμπλήρωσε αυτό το κενό ασφαλείας. Σημειώνεται μάλιστα πως και πριν την ελάττωση της γαλλικής στρατιωτικής παρουσίας και της σύμπραξης της Γαλλίας σε αποστολές του ΟΗΕ³⁰, δεν επετεύχθη από τις δυτικές προσπάθειες η πάταξη των οργανώσεων και η δημιουργία κλίματος ασφαλείας στους πολίτες. Ενδεικτική είναι η έρευνα πεδίου που υπέδειξε θετικά αποτελέσματα της κοινής γνώμης για επιστροφή της Ρωσίας και ανάδειξης της ως βασικό πάροχο ασφαλείας. Η κορύφωση της διακρατικής έντασης ανάμεσα στο Μάλι και τη Γαλλία συνέβη με την απέλαση του Γάλλου πρέσβη στο Μάλι και την επίσημη ανακοίνωση της κυβέρνησης του Μάλι ότι θα διακοπούν οι αμυντικές συνεργασίες μεταξύ των δύο κρατών.

Η Wagner αύξησε αισθητά τις αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις ενάντια στις ποικίλες φονταμενταλιστικές οργανώσεις που απειλούν την εσωτερική ασφάλεια, μεταξύ των οποίων παραρτήματα της Al-Quada, η Ansar Dine και άλλες. Με εκτιμήσεις του 2023 το δυναμικό της Wagner στη χώρα αποτελείται από 800-1000 άνδρες. Με αυτές τις δυνάμεις και τη δυναμικότερη συμμετοχή τους στον αγώνα κατά της ισλαμικής τρομοκρατίας η οργάνωση ασκεί σημαντική επιρροή σε μια χώρα που είχε για τη γαλλία σημαντική γεωπολιτική αξία. Ωστόσο, όπως σε κάθε περιοχή που δραστηριοποιείται η Wagner, έτσι και στο Μάλι προκύπτουν αναφορές για καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δολοφονίες πολιτών σε περιοχές όπου η οργάνωση εκτιμά ότι συγκεντρώνουν μεγάλους αριθμούς μελών τρομοκρατικών ομάδων.

Μαδαγασκάρη

Η ρωσική προσπάθεια επιρροής στη Μαδαγασκάρη ξεκίνησε στο πολιτικό επίπεδο. Την άνοιξη του 2018 ομάδα 15-20 πολιτικών επιστημόνων μετέβησαν στο νησί. Αποστολή της ομάδας ήταν η πολιτική υποστήριξη του τότε κρατικού αρχηγού Erié Rajaonarimamprianina στο πλαίσιο των επερχόμενων εκλογών. Ωστόσο υπήρχαν συνολικά άλλα έξι πολιτικά πρόσωπα στην ρωσική ατζέντα σε περίπτωση που η κύρια προσπάθεια αποτύγχανε. Τελικώς η επιχείρηση του πολιτικού επηρεασμού του εκλογικού σώματος απέτυχε καθολικά καθώς ο βασικός υποψήφιος και πρώην πρόεδρος δεν άγγιξε ούτε το 9% των ψήφων ενώ τα ποσοστά των εναλλακτικών επιλογών κυμάνθηκαν μεταξύ του 0,3-1,27%.³¹ Τελικά τις εκλογές και το αξίωμα της

²⁹ C Doxsee, J Bermudez & J Thompson(2022) *Tracking the Arrival of Russia's Wagner Group in Mali*, Center for Strategic & International Studies. Διαθέσιμο από <https://www.csis.org/analysis/tracking-arrival-russias-wagner-group-mali> (πρόσβαση 1/5/24)

³⁰ United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali : <https://minusma.unmissions.org/en> (πρόσβαση 1/5/24)

³¹ The Project Team(2019) Master and Chef.How Evgeny Prigozhin led the Russian offensive in Africa. Διαθέσιμο από : <https://www.proekt.media/en/article-en/evgeny-prigozhin-africa/> (πρόσβαση 1/5/24)

προεδρίας κέρδισε ο Andre Rajoelina που είχε ήδη υποστηριχθεί από τις ΗΠΑ και την Κίνα και διατηρεί το αξίωμα του έως σήμερα.

Στον τομέα της ενεργειακής και στρατιωτικής συνεργασίας τα αποτελέσματα ήταν καλύτερα. Το Υπουργείο Ορυκτών και η πετρελαιοβιομηχανία της Μαδαγασκάρης υπέγραψε σύμφωνο αμοιβαίας κατανόησης με τη Ρωσία στην Αγία Πετρούπολη. Ρωσική εταιρία, που εκτιμάται ότι είναι η Ferrum Mining, δραστηριοποιείται σε εξορύξεις χρωμίου. Τα καταστατικά έγγραφα της Ferrum Mining που ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 2017 αναφέρουν ότι η εταιρία μπορεί να δραστηριοποιηθεί στην εξόρυξη μεταλλευμάτων, άνθρακα, πολυτιμων μετάλλων, λίθων ενώ της επιτρέπεται να δημιουργήσει τη δική της ιδιωτική εταιρία ασφαλείας. Μαργάσιος πολιτικός που ζήτησε τη διατήρηση της ανωνυμίας του ανέφερε στο “The Project”³² ότι οι γεωλόγοι της Ferrum Mining ήταν σε στενή επαφή με ρώσους πολιτικούς λήπτες αποφάσεων και ότι γίνονταν διαπραγματεύσεις για την εξόρυξη χρυσού.

Το φθινόπωρο του 2018 Ρωσία και Μαδαγασκάρη συμφώνησαν σε στρατιωτική συνεργασία. Οι συμφωνίες περιλάμβαναν τη στρατιωτική εκπαίδευση και τις περιοδικές επισκέψεις πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών. Ωστόσο η ρωσική στρατιωτική παρουσία ήταν γεγονός έξι μήνες νωρίτερα. Η Wagner ήταν αρμόδια για την προστασία των ρώσων γεωλόγων και των πολιτικών ειδικών απεσταλμένων ενώ παράλληλα εκπαίδευε τις εντόπιες στρατιωτικές δυνάμεις. Λίγες εβδομάδες μετά την υπογραφή της στρατιωτικής συνεργασίας, αφίχθη στο λιμάνι της Antisarana το πολεμικό πλοίο Severomorsk.³³

Μοζαμβίκη

Η Μοζαμβίκη αποτέλεσε θέατρο επιχειρήσεων στο οποίο η Wagner δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στρατιωτικά. Τον Αύγουστο του 2019 υπεγράφη ανάμεσα στην κυβέρνηση της Μοζαμβίκης και τη Wagner συμβόλαιο που επικράτησε δύο ανταγωνιστικών συμβολαίων λόγω οικονομικότερης προσφοράς.³⁴ Μέχρι τα τέλη του Σεπτεμβρίου είχαν μεταβεί στη Μοζαμβίκη συνολικά περί τους 200 άνδρες της Wagner, με βαρύ οπλισμό και τρία επαδρωμένα επιθετικά ελικόπτερα που εγκαταστάθηκαν σε στρατιωτικές βάσεις στις περιοχές Namputa, Macomia και Mueda. Αποστολή της Wagner ήταν η συνδρομή της στον αγώνα του στρατού της Μοζαμβίκης κατά της ισλαμικής τρομοκρατίας στην περιοχή Cabo Delgado. Σε αντάλλαγμα πλην άλλων ενδεχόμενων πληρωμών η Wagner θα κέρδιζε πρόσβαση στο φυσικό αέριο.

Οι περισσότερες αρχικές επιχειρήσεις στέφθηκαν με επιτυχία. Σύντομα όμως οι δυνάμεις της τζιχάντ αύξησαν τις ενέδρες και τους αριθμούς τους στη Μοζαμβίκη. Στις ενέδρες αυτές οι φανατικοί ισλαμιστές πέτυχαν σημαντικά πλήγματα.

Εξουδετέρωσαν υψηλόβαθμο στέλεχος της Wagner, δεκαπέντε μαχητές της, είκοσι άνδρες του Στρατού της Μοζαμβίκης και κατέστρεψαν τρία οχήματα. Στρατιωτικές

³² The Project Team(2019) Master and Chef.How Evgeny Prigozhin led the Russian offensive in Africa. Διαθέσιμο από : <https://www.proekt.media/en/article-en/evgeny-prigozhin-africa/> (πρόσβαση 1/5/24)

³³ Κελεπούρης Δ.(2019) Το ρωσικό αντοτορπλικό Severomorsk επισκέπτεται τη Λεμεσό. Διαθέσιμο από : <https://flight.com.gr/severomorsk-cyprus/> (πρόσβαση 1/5/24)

³⁴ Pjotr Sauer(2019) In Push for Africa, Russia's Wagner Mercenaries Are “Out of their Depth” in Mozambique. Διαθέσιμο από : <https://www.themoscowtimes.com/2019/11/19/in-push-for-africa-russias-wagner-mercenaries-are-out-of-their-depth-in-mozambique-a68220> (πρόσβαση 1/5/24)

πηγές στη Μοζαμβίκη ανέφεραν πως ειδικά μετά από τις αποτυχίες αυξήθηκαν οι εντάσεις και μειώθηκε η συνεργασία ανάμεσα στη Wagner και τους Μοζαμβικανούς. Μέχρι τα τέλη του Νοεμβρίου η Wagner είχε αποσυρθεί πλήρως επιχειρησιακά. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους στην αποστολή της τη αντικατέστησε ΙΣΕ της Νότιας Αφρικής με την επωνυμία Dyck Advisory Group. Εκτιμάται πως η παρουσία της Wagner στη χώρα αν δεν εκμηδενίστηκε ελαττώθηκε δραστικά.³⁵

5. Σύνοψη ρωσικού ενδιαφέροντος στην Αφρική

Η Αφρική αποτελούσε επί Ψυχρού Πολέμου έδαφος μεγάλης γεωπολιτικής σημασίας για τη Ρωσία. Η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης εξανάγκασε τη Ρωσία να απεμπλακεί από την περιοχή καθώς οι πόροι της δεν επαρκούσαν για τη διατήρηση της επιρροής της. Η εποχή αυτή τελείωσε. Σήμερα έχει τους πόρους και τους λόγους για να επιστρέψει στη μαύρη ήπειρο.

Ένας εξ' αυτών είναι ο διαχρονικός ανταγωνισμός ισχυρών δυνάμεων. Οι οικονομικές, επενδυτικές και άλλες συνδιαλλαγές στις οποίες προχώρησαν η Κίνα, η Ινδία, οι ΗΠΑ και η ΕΕ θα άφηναν τη Ρωσία εκτός παιχνιδιού αν αυτή αδρανούσε. Ακόμη, με την παρουσία της στην Αφρική η Ρωσία επιδιώκει να επιδείξει στο διεθνές σύστημα και στον εαυτό της ότι είναι παγκόσμια δύναμη και συνεπώς δύναται να ασκεί διεθνή επιρροή. Πρόκειται για την απάντηση της Ρωσίας στη δυτική άποψη που εκφράστηκε από τον πρώην πρόεδρο των ΗΠΑ Barack Obama ότι η Ρωσία αποτελούσε μετά βίας περιφερειακή δύναμη. Τα επόμενα χρόνια και ιδίως στο σήμερα η άποψη αυτή διαψεύδεται. Η εκμετάλλευση του αφρικανικού ορυκτού πλούτου μπορεί να εξυπηρετεί βραχυπρόθεσμους οικονομικούς στόχους όπως και η πληρωμή των ΙΣΕ αλλά αποτελούν μέρος στρατηγικών στόχων που απαντούν στον ανταγωνισμό με τη Δύση και τη διασφάλιση ότι η Ρωσία δε θα βρεθεί στον έλεγχο των αντιπάλων της.³⁶

Η Ρωσία είναι επί του παρόντος ο μεγαλύτερος προμηθευτής όπλων στην Αφρική. Μεταξύ του 2017 και του 2021, οι αφρικανικές χώρες έλαβαν το μεγαλύτερο μέρος των όπλων τους από τη Ρωσία. Τα ρωσικά όπλα αντιστοιχούσαν στο 44% των εισαγωγών. Οι πωλήσεις ακολουθούν από τις Ηνωμένες Πολιτείες με 17%, την Κίνα με 10% και τη Γαλλία με 6%.³⁷

Στη ρωσική εξωτερική πολιτική, η Ομάδα Wagner αποτελεί ένα όλο και πιο σημαντικό εργαλείο στη φαρέτρα εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας, ειδικά στην Αφρική όπου η Μόσχα έχει επιδιώξει να επεκτείνει την επιρροή της και να προκαλέσει τη Δύση. Έχει αναπτύξει σχέσεις με αφρικανικές κυβερνήσεις σε ολόκληρη την ηπειρωτική μάζα - σχέσεις που περιγράφονται από την παροχή στρατιωτικών υπηρεσιών έναντι δικαιωμάτων εξορύξεων και πολιτικής επιρροής.³⁸

³⁵ Neethling Theo(2023) Russian Para-Military Operations in Africa : The Wagner Group as a De Facto Foreign Policy Instrument. Department of Political Studies and Governance University of the Free State.

³⁶ Blank St.(2018) Russia returns to Africa. Διαθέσιμο από : <https://www.gisreportsonline.com/r/russia-africa-relations/> (πρόσβαση 1/5/24)

³⁷Wezeman, S, Wezeman P. & Kuimova A(2022) Trends in International Arms Transfers, SIPRI Fact Sheet, 7 March 2021. Διαθέσιμο από : https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-03/fs_2203_at_2021.pdf (Πρόσβαση 1/5/24)

³⁸ Conceicao C, Kostiuik OI, Preisigke Y.(2023) Wagner Group : An instrument of Russian Foreign Policy?. Observatorio Politico. Διαθέσιμο από : <https://rppc.pt/index.php/rppc/article/view/185> (πρόσβαση 1/5/24)

6. Επίλογος

Η Wagner έχει πετύχει μια σταθερή εδραίωση στη αφρικανική ήπειρο εκμεταλλευόμενη τα κενά ασφαλείας ασταθών πολιτικά και κοινωνικά κρατών. Χρησιμοποιεί στη συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων εξάπλωσης της το ίδιο μοτίβο δράσης. Εντοπίζει κράτη με διαθέσιμους φυσικούς πόρους και προκλήσεις ασφαλείας. Τα κράτη αυτά πληρούν τα δύο θεμελιώδη χαρακτηριστικά για να συνεργαστούν με τη Wagner. Διεξάγει όπου απαιτείται επιχειρήσεις επιρροής και αντιδυτικής προπαγάνδας με αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Αναλαμβάνει την διαφύλαξη ορυχείων και πάσης φύσεων εγκαταστάσεων εξόρυξης πλούτου και εξασφαλίζει μέσω των εξορύξεων αυτών την αμοιβή της και όχι μόνο. Η αποτελεσματικότητα της στην αντιμετώπιση ισχυρών τρομοκρατικών πυρήνων τίθεται υπό συζήτηση, όπως υποδεικνύει η περίπτωση της Μοζαμβίκης. Εκτιμάται ότι πιο κρίσιμη, τόσο για τη Wagner όσο και για τις αφρικανικές κυβερνήσεις είναι η διαφύλαξη των κρατικών φυσικών πόρων και η προστασία της εκάστοτε κυβέρνησης, που είναι φίλια προσκείμενη στη Ρωσία και απασχολεί τη Wagner.

Η Wagner σήμερα

Το κρίσιμότερο γεγονός που σφυρηλατεί τις σύγχρονες εξελίξεις σχετικά με το μέλλον της Wagner ήταν η πραξικοπηματικού χαρακτήρα κίνηση του Genyeny Prigozhin τον Ιούνιο του 2023 να καταλάβει κυβερνητικές και στρατιωτικές εγκαταστάσεις στην πόλη Rostov-o-Don, απειλώντας μάλιστα με προέλαση προς τη Μόσχα.³⁹ Στα τέλη του Αυγούστου ο ηγέτης της οργάνωσης και της ανταρσίας βρέθηκε νεκρός μετά τη συντριβή ιδιωτικού αεροσκάφους. Σήμερα δεν είναι σαφές το πρόσωπο που διοικεί την οργάνωση. Αυτό που είναι σαφές είναι ότι ο Ρώσος πρόεδρος Putin περιορίζει τη συγκέντρωση ισχύος της θέσης που κατείχε ο Prigozhin καθώς διασπά σύμφωνα με τελευταίες έρευνες τη Wagner σε τέσσερις ομάδες. Μία εξ αυτών είναι η Africa Corps η οποία βρίσκεται σε συνεργασία με την παλαιότερη Redut.⁴⁰ Η Wagner κατά τη διάρκεια συγγραφής της παρούσης εργασίας συνεχίζει τις επιχειρήσεις που ξεκίνησε τα προηγούμενα χρόνια στη μεγάλη πλειοψηφία των αφρικανικών κρατών με τα οποία συνεργάστηκε και επεκτείνει την παρουσία της σε νέα. Η εργασία εστίασε στις περιοχές στις οποίες η παρουσία της Wagner ήταν περισσότερο αισθητή και έχει επιβεβαιωθεί. Σύμφωνα με τις περισσότερες ανοιχτές πηγές υπάρχουν βάσιμες εκτιμήσεις πως ρωσικές ΙΣΕ δραστηριοποιούνται επίσης στη Μπουρκίνα Φάσο, τη Γουϊνέα, τη Ζιμπάμπουε, την Ανγκόλα, το Κονγκό κ.α.^{41 42}

³⁹ VOA News(2023) Prigozhin : Wagner Fighters Control Russian Army HQ in Rostov-onDon. Διαθέσιμο από : <https://www.voanews.com/a/prigozhin-his-men-enter-russian-city-without-resistance-he-says/7151040.html> (πρόσβαση 1/5/24)

⁴⁰ Η Καθημερινή(2024) Ανάλυση Politico : Χιλιάδες πρώην μισθοφόροι της Wagner λογοδοτούν πλέον στη Μόσχα. Διαθέσιμο από : <https://www.kathimerini.gr/world/563003920/analysis-politico-chiliades-proin-misthoforoi-tis-wagner-logodotoy-n-pleon-sti-moscha/> (πρόσβαση 1/5/24)

⁴¹ The Economist (2023) Wagner's customers will have to adjust to new leadership. Διαθέσιμο από : <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2023/08/31/wagners-customers-will-have-to-adjust-to-new-leadership> (πρόσβαση 5/5/24)

Σύμφωνα με ορισμένες πηγές το σύνολο των ρωσικών ΙΣΕ που ενεργούν στην Αφρική δρουν πλέον υπό την επωνυμία Expeditionary Corps και ακολουθούν το γνώριμο μοτίβο δράσης εκτελώντας αποστολές σε χώρες με ίδιο πολιτικό προφίλ, με ίδιο εξοπλισμό και με τους ίδιους βραχυπρόθεσμους και στρατηγικούς στόχους.⁴³ Η ρωσική παρουσία στην Αφρική έχει αυξηθεί δραστικά. Ωστόσο δεν αποτελεί ακόμη σοβαρή απειλή για την επικρατέστερη τοπική επιρροή των ΗΠΑ⁴⁴ και της Κίνας. Η πλήρης απουσία της Αφρικής από την ρωσική διπλωματική ατζέντα στο διάστημα 1990-2015 θέτει αντικειμενικές δυσκολίες στον εν λόγω ανταγωνισμό, καθώς ξεκίνησε από το μηδέν. Είναι όμως αδιαμφισβήτητο πως πλέον εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που της παρουσιάζονται και εκτιμάται ότι οι ευκαιρίες αυτές θα συνεχίσουν να εμφανίζονται τα επόμενα έτη.

---

⁴² Armstrong M. (2023) The Wagner Group's Global Footprint. Statista. Διαθέσιμο από :

<https://www.statista.com/chart/30269/wagner-group-countries-of-operation/> (πρόσβαση 5/5/24)

⁴³ Inwood J, Tacchi J.(2024) Wagner in Africa : How the Russian mercenary group has rebanded. Διαθέσιμο από : <https://www.bbc.com/news/world-africa-68322230> (πρόσβαση 1/5/24)

⁴⁴ Adam R, Charap S, Cheravitch J, Hanson R, Massicot D, Mouton Ch. A, Reimer J.R. (2022) Russia's Growing Presence in Africa. A Geostrategic Assessment. RAND Corporation.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Adam R, Charap S, Cheravitch J, Hanson R, Massicot D, Mouton Ch. A, Reimer J.R. (2022) Russia's Growing Presence in Africa. A Geostrategic Assessment. RAND Corporation.

Akcinaroglu, S., & Radziszewski, E. (2013). Private Military Companies, Opportunities, and Termination of Civil Wars in Africa. *The Journal of Conflict Resolution*

African Defense Forum(2022) How to capture a state

African Defense Forum(2022) Wagner Group Terrorizing Sudanese gold miners.

Armstrong M. (2023) The Wagner Group's Global Footprint. Statista.

Bermudez J, Doxsee C & Thompson J.(2022) *Tracking the Arrival of Russia's Wagner Group in Mali*, Center for Strategic & International Studies.

Blank St.(2018) Russia returns to Africa

Britannica online encyclopedia

Business & Human Rights Resource Centre(2019) Sudan : CNN investigation alleges Russian company M-Invest drew up plan for deposed government to violently suppress demonstrations

Censor web page (www.censor.net) : Private military companies in Russia carrying out criminal orders of Kremlin.

Cimini T.(2018) *The Invisible Army : Exploring Private Military and Security Companies*. Toronto University Press.

Conceicao C, Kostiuk OI, Preisigke Y.(2023) Wagner Group : An instrument of Russian Foreign Policy?. *Observatorio Politico*.

De Nevers, R. (2009). *Private Security Companies and the Laws of War*

Dictionary online (www.dictionary.com)

Euronews UN Report: Libya Faces serious security Threat from Foreign fighters, Russia's Wagner.

Faulkner C.(2022)*Undermining Democracy and Exploiting Clients: The Wagner Group's Nefarious Activities in Africa*

Gazprom-International

Gillard Em.-Ch. (2006) *Business Goes to War : Private Military Companies and International Humanitarian Law*

Institute for Security Studies(2022)*Wagner's Dubious Operatics in CAR and Beyond*.

- Inwood J, Tacchi J.(2024) Wagner in Africa : How the Russian mercenary group has rebanded.
- Korotkov D. (2017) Rasshifrovka goda-Vagner.
- Marten K.(2019) Into Africa : Prigozhin, Wagner and the Russian Military.Ponars Eurasia.
- Marten K. (2019) Russia's use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group, Post-Soviet Affairs
- Musah, A.-F., & Fayemi, J. 'Kayode (Eds.). (2000). Mercenaries: An African Security Dilemma. Pluto Press.
- Neethling Theo(2023) Russian Para-Military Operations in Africa : The Wagner Group as a De Facto Foreign Policy Instrument.
- Observing Wagner Group-An Open-Source Intelligence Study
- Pjotr Sauer(2019) In Push for Africa, Russia's Wagner Mercenaries Are "Out of their Depth" in Mozambique.
- Rondeaux C.(2019) Decoding the Wagner Group: Analyzing the Role of Private Military Security Contractors in Russian Proxy Warfare. Arizona State University.
- Shukla S.(2021) Russian Mercenaries get the big-screen treatment. The reality behind the film is as murky as the plot.
- The Economist (2016) A Russian Orchestra plays Bach and Prokofiev in the ruins of Palmyra.
- The Economist (2023) Wagner's customers will have to adjust to new leadership.
- The Project Team(2019) Master and Chef.How Evgeny Prigozhin led the Russian offensive in Africa.
- Uniacke R.(2022)Libya Could Be Putin's Trump Card.Foreign Policy.
- United Nations International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries. New York, 4 December 1989.
- VOA News(2023) Prigozhin : Wagner Fighters Control Russian Army HQ in Rostov-on-Don.
- Wezeman, S, Wezeman P. & Kuimova A(2022) Trends in International Arms Transfers

Ελληνόγλωσση

- Αγραφιώτης Κ. (2019) «Το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο». Θεσσαλονίκη : Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Η Καθημερινή(2024) Ανάλυση Politico : Χιλιάδες πρώην μισθοφόροι της Wagner λογοδοτούν πλέον στη Μόσχα. (Διαθέσιμο από : <https://www.kathimerini.gr/world/563003920/analysisi-politico-chiliades-proin-misthoforoi-tis-wagner-logodotoyn-pleon-sti-moscha/>)
- Κελεπούρης Δ.(2019) Το ρωσικό αντοτορπλικό Severomorsk επισκέπτεται τη Λεμεσό. (Διαθέσιμο από : <https://flight.com.gr/severomorsk-cyprus/>)

Τζανετουλάκος Η.(2023) Business as usual η Wagner στην Αφρική. (Διαθέσιμο από : <https://slpress.gr/diethni/business-as-usual-i-wagner-stin-afriki/>)